

variji; da stanemo uz njegov prazan grob i doživimo radost uskrsnuća; da ga u nedjeljama vremena kroz godinu pratimo kroz Galileju, gradove i mjesta kroz koja je prolazio i u njima prepoznamo svoju »Galileju« i svoj »Kafarnaum«, svoje »Brdo blaženstava« i svako drugo mjesto gdje ćemo ga susretati kada budemo čitali izvješća iz evanđelja i o njima razmišljali.

I ovdje nas svaki pasus evanđelja, koji je pomno odabran za nedjelje, potiče da molimo za temeljnu milost koja nam je potrebna, onu koja je predložena ili onu za koju osjećamo potrebu da je u tom trenutku molimo po vlastitom izboru, želji i nadahnuću.

Trebamo se prepustiti tekstu iz evanđelja, kušati ga srcem i doživjeti. Zato se ne treba žuriti, jer sv. Ignacije kaže: *Ne zasićuje i ne zadovoljava dušu obilje znanja, već unutarnje kušanje i proživljavanje stvari*. U tome da doživite to *unutarnje kušanje i proživljavanje stvari*, želi vam pomoći i ova knjižica.

Dobro je da je autor napisao i ovu knjigu, jer oni koji su se dnevno susretali s Božjom Riječju u gore spomenutom nizu, očito su priželjkivali da u istom stilu budu obrađena i nedjeljna evanđelja. Bila je šteta što je nedjelja bila izostavljena. Tako sada imamo godinu A, a nadamo se da će sljedećih godina izaći i druga dva sveščića (B i C), i tako ćemo imati kompletiran liturgijski ciklus.

Josip Jurak

Božidar Nagy, SJ (ur.), *Papa Ivan Pavao II. govori Hrvatima. Svi pozdravi, govori i poruke pape Ivana Pavla II. koje je uputio Hrvatima za vrijeme svojega pontifikata od 1978. do 2005.*, Filozofsko-teološki institut DI, Denona d. o. o., Zagreb, 2011, 508 str.

Povodom beatifikacije pape Ivana Pavla II, koja je bila u Rimu 1. svibnja 2011, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove iz Zagreba objavio je knjigu

Papa Ivan Pavao II. govori Hrvatima. Na jednom se mjestu nalazi zbirka svih pozdrava, govora i poruka što ih je bl. Ivan Pavao II uputio Hrvatima na hrvatskom jeziku tijekom svoga pontifikata kroz 27 godina, od 1978. do 2005. god., na svojim brojnim susretima s njima u Vatikanu, u Hrvatskoj i po svijetu. Prvi puta u dvije-tisućljetnoj povijesti Katoličke crkve jedan papa govori na hrvatskom jeziku; čitajući te njegove govore i pozdrave vidi se kako je gotovo svaka riječ nadahnuta ljubavlju prema hrvatskom narodu. Svi oni čine dragocjenu baštinu koju treba čuvati s ljubavlju i zahvalnošću jer je postala sastavni dio hrvatske kršćanske povijesti i kulture. Knjiga je u prvom redu izraz zahvalnosti bl. Ivanu Pavlu II, velikom prijatelju Hrvata, za sve ono što je tijekom svoga pontifikata učinio za hrvatski narod. A učinio je puno.

Na nekoliko se načina Papa obraćao Hrvatima. U prvomu redu to su govori i pozdravi što ih je usmeno izrekao na hrvatskome jeziku u raznim prigodama: na susretima s hrvatskim hodočascima u Rimu, potom za vrijeme svojih pet posjeta Crkvi u Hrvata te diljem svijeta na svojim apostolskim putovanjima. Većinu govora Sveti je Otac izrekao tijekom općih audijencija srijedom u Vatikanu na susretima s hrvatskim hodočascima.

Međutim, osim govora izrečenih usmeno, Papa je upućivao Hrvatima i pisane poruke za razne prigode i svečana slavlja. Tu je i redovito dopisivanje s pojedinim hrvatskim biskupima, biskupijama i crkvenim ustanovama. Važnije poruke te vrste, koje imaju opće značenje, uključene su također u ovu zbirku.

Pridodani su i prijevodi onih tekstova u kojima Papa govori o Hrvatima, ali na drugim jezicima, i koji su upućeni stranomu svijetu i njegovim predstavnicima ili ustanovama. Tih je Papinih intervencija bilo mnogo, pogotovo za vrijeme tražičnih zbivanja tijekom Domovinskoga rata. To je upravo jedan od najzanimljivijih dijelova ove knjige. Opasnost je

da s vremenom mnoge stvari izbljede i da se zaborave, pa i one velike patnje i stradanja što su Hrvati i drugi narodi pretrpjeli za vrijeme velikosrpske agresije i nametnutoga im rata. Stoga knjiga otimlje zaboravu sve ono što su Papa i Sveta Stolica učinili za hrvatski narod tijekom i nakon Domovinskog rata. Čitajući upravo te Papine govore i poruke između 1991. i 1995, koji su kao vapaji bili upućeni cijelome svijetu, pred nama ponovno oživljava sva ratna tragedija koja se tada odigravala na našim prostorima pred očima svijeta, čiji su je moćnici mogli spriječiti, ali nisu htjeli. Onaj koji je najviše učinio za ublažavanja tolikih ratnih stradanja, koji je svojim govori-ma, pozivima i prijekorima budio savjesti odgovornih i koji se neprestano zauzimao za zaustavljanje nasilja i pomoć žrtvama bio je upravo papa Ivan Pavao II. Svi ovi Papini govori su dragocjena dokumentacija, zahvaljujući kojoj možemo pratiti dio povijesti hrvatskoga naroda i njegovih veza sa Svetom Stolicom pri kraju drugoga tisućljeća i na ulazu u treće tisućljeće kršćanstva. Oni će biti važan doprinos da se ne zaboravi što su sve Sveta Stolica i papa Wojtyła za vrijeme svojega pontifikata učinili za hrvatski narod i ponovnu uspostavu njegove slobode i neovisnosti nakon devet stoljeća potlačenosti i nesamostalnosti.

Predgovore za knjigu napisali su zagrebački nadbiskup kardinal Josip Bozanić i apostolski nuncij Francisco J. Lozano. Knjiga ima 508 stranica i tvrdog je uveza. Nosi naslov u prezentu: Papa Ivan Pavao II. govori Hrvatima, jer ono što je rekao ima trajnu vrijednost, njegove su riječi aktualne za svaki hrvatski naraštaj.

Slika na naslovnoj stranici korica prikazuje svetoga oca Ivana Pavla II u Bazilici sv. Petra 30. travnja 1979. godine u prvoj godini njegova pontifikata prigodom proslave Branimirova jubileja (879–1979), na susretu s oko deset tisuća Hrvata, kada je prvi puta u povijesti papa služio svetu misu na hrvatskom je-

ziku i izrekao prvi svoj govor Hrvatima na hrvatskom. Stoga je upravo ta slika izabrana za naslovnicu, na kojoj Papa u Bazilici sv. Petra, idući prema oltaru, srdačno pozdravlja nazočne Hrvate, a preko njih i cijeli hrvatski narod. I još jedan detalj: Papa je za tu prigodu bio obučen u hrvatsku misnicu, koja je izrađena u Zagrebu i poklonjena Svetom ocu kao dar. Sprijeda je njegov papinski grb, a na leđnoj strani misnice je izvezen hrvatski grb.

Rad na prikupljanju materijala za ovu zbirku Papinih govora trajao je s manjim ili većim prekidima gotovo trideset godina. Hrvatski isusovac o. Božidar Nagy, koji je priredio i uredio knjigu, obavljajući službu urednika Hrvatskoga programa Radio Vatikana u prvim godinama pontifikata Ivana Pavla II, od 1982. do 1988, bio je svjedokom brojnih susreta Svetoga Oca s Hrvatima. Imajući u vidu veliku važnost činjenice da prvi put u povijesti jedan papa govori Hrvatima na njihovu materinjem jeziku, počeo je prikupljati Papine govore za njihovo buduće cjelovito objavljivanje. Velik je trud, puno vremena i materijalnih sredstava uloženo u njihovo prikupljanje. Trebalo je prolistati brojne časopise i publikacije, konzultirati arhive i biblioteke da bi ova zbirka bila što potpunija i cjelovitija. Među suradnicima koji su pomagali o. B. Nagyu u ovom hvalevrijednom poslu treba istaknuti posebno Radoslava Dumančića, koji se mnogo zauzeo da bi ova knjiga što prije ugledala svjetlo dana.

Knjiga nas potiče da izrazimo minimum zahvalnosti i ljubavi koju duguje-mo tom velikom prijatelju Hrvata, a to je upravo da njegovu hrvatsku riječ i poruku očuvamo, da nam rijeka vremena ne odnese u nepovratni zaborav ono što nam je s ljubavlju govorio. Stoga bi ovo djelo uz Bibliju trebalo biti u svakoj našoj hrvatskoj katoličkoj obitelji, jer kao što nam je u Bibliji sačuvana Riječ Božja, preko rimskoga biskupa pape, Kristova namjesnika, govori nam sam

Isus Krist. Knjiga bi stoga u svakom našem domu trebala biti ujedno i mali spomenik zahvalnosti bl. Ivanu Pavlu na velikom daru koji je Bog preko njega darovao našem narodu. Želja je priređivača ove zbirke Papinih govora upućenih Hrvatima, kao i izdavača, da preko njih i poruka, i lik, i djelo pape

Ivana Pavla II nastave živjeti u hrvatskoj narodu, pridonositi njegovu jedinstvu te učvršćenju kršćanske vjere i moralnih vrijednosti u njegovim sadašnjim i budućim naraštajima.

Ivica Musa